

Miről nem szól a Legfelsőbb Bíróság ítélete?

Népszabadság • [Dr. Kónya István](#) • 2006. május 5.

A Népszabadság 2006. április 14-i számában "Szuverenitás és jogállamiság" címmel jelent meg Sipos Péter történész észrevétele a Legfelsőbb Bíróság felülvizsgálati ügyben hozott határozatával kapcsolatban.

Kép: Marabu

Az elmúlt hetekben még a választás kimenetele iránti fokozott várakozás és izgalom sem tudta elterelni a figyelmet arról az ítéletről, amelyben a Legfelsőbb Bíróság Kristóf Lászlót felmentette a háborús bűntett miatt emelt vád alól. Az ügy azért áll mind a mai napig az érdeklődés középpontjában, mert annak sértettje Ságvári Endre volt.

Sipos Péter történész azzal a [rosszallással kezdi](#) hozzászólását, hogy a 2006. március 17-én történt megszólalásával a Legfelsőbb Bíróság "publicisztikai régióba ereszkedett le," amely hozzá méltatlan. Arra persze nem utal a szerző, hogy a Lajtán túl a tudósok szakcikkeiket nem politikai napilapokban publikálják. Egyet kell értenem ugyanakkor Sipos Péterrel anynyiban, hogy valóban nálunk szokatlan az igazságszolgáltatás részéről "sajtópolémiába" bocsátkozni. Megjegyzem azonban, hogy az EU számos országában jelent már meg "publicisztikai mű" bíró tollából. Miközben magam is úgy gondolom, hogy szakmai vitáknak a szakmai lapokban lenne az igazi helye, a napilapokban való megszólalásra azok a vélemények kényszerítenek, amelyek a bírói döntés alapját képező tények ismerete nélkül, jogi szakszerűség hiányában, de annak látszatát keltve, szinte hétről hétre napvilágot látnak. Ezek közé sorolható Sipos Péter történész írása is.

E vélemények szerzőit hidegen hagyja az a tény, hogy a Legfelsőbb Bíróság ítélete nem Ságvári Endréről, hanem Kristóf László I.r. terheltről, az ő büntetőjogi felelősségéről, illetve annak hiányáról szól. A "publicisztikába történő leereszkedést" tehát a közvélemény hiteles tájékoztatásának érdeke, az igazságszolgáltatás tekintélyének megóvása, a félrevezető vélemények helyreigazításának szándéka motiválja. Ha ugyanis az újságolvasó visszatérően olyan véleményekkel találkozik, amelyek a Legfelsőbb Bíróság ítélezését szakszerűtlennek tüntetik fel, mondván, hogy szélsőséges politikai vélemények kialakításához járul hozzá, akkor ez alkalmas a közvélemény félretájékoztatására, s egyben az igazságszolgáltatás iránti közbizalom

megrendítésére. A szándék egyértelmű, azonban ehhez a bíróságok nem kötelesek asszisztálni.

A Legfelsőbb Bíróság ítélete valóban nem foglalkozott az 1944. március 19-e utáni magyarországi helyzet értékelésével, mert a német megszállás Kristóf László cselekményének megítélését nem érintette. Nem vitatható az a történelmi tény, hogy egy megszállt ország elveszti a szuverenitását. Úgyszintén az sem vitatható, hogy az 1944. március 19-e utáni helyzet - éppúgy, mint a koncepciók ítélet meghozatalának 1959-es időszaka - nem felelt meg a jogállamiság kritériumainak. Ebből azonban nem vonható le alapos következtetés az állam legitimitásának hiányára, illetve az állam működését biztosító közigazgatás illegitim mivoltára. Így vélekedtek erről a második világháborút lezáró párizsi békekonferencián a "Szövetséges és Társult Hatalmak" is, amelyek - bár nem ismerték Sipos Péter offenzív hangvételű írásművét - eleve megcáfolták mai gondolatmenetét. A hadiállapot megszüntetésében megállapodó hatalmak ugyanis Magyarországot nem megszállt országgént, hanem a hitleri Németország szövetségeseként - tehát államiságát kétségbe nem vonva - kezelték, amikor kimondták, hogy "a háborúért a felelősség ráeső részét viseli" (párizsi békeszerződés).

A Legfelsőbb Bíróság ítélete a megszállással azért nem foglalkozott, mert eljárásában az alapítélet tényállása kötötte. A hatósági intézkedés során erőszakos cselekményre mindaddig nem került sor, ameddig Ságvári Endre fegyvert nem rántott, majd két csendőrt megsebesített, egyet agyonlőtt. A törvényesen eljáró hatósági személyeket megszállt országban sem lehet büntetlenül lelőni. Feltételezem, hogy ezzel a megállapítással Sipos Péter is egyetért, arra is figyelemmel, hogy Magyarország 1959-ben is megszállt ország volt. Ebből azonban nem következik, hogy 1959-ben az intézkedő rendőrökkel szemben az igazoltatás alá vont személy következmények nélkül használhatott volna fegyvert.

A Legfelsőbb Bíróság valóban többször hangsúlyozta, hogy nem feladata történelmi események értékelése és megítélése. Sajnálatosan több hozzászóló véleményéből is kitűnik a történelmi események olyan leegyszerűsített megközelítése, amely a westernfilmek sémájának felel meg, e szerint a csendőrök a "rossz fiúk", a kommunisták pedig a feddhetetlen hősök. Ez a megközelítés negyven esztendő elfogulatlanak nem tekinthető történelemírásának és oktatásának az eredménye, amelyet újragondolni ugyancsak nem az ítélet feladata.

Nem szól a Legfelsőbb Bíróság ítélete a "fasizmus rehabilitálásáról" sem, mert távol áll tőle bármi ilyen törekvés. ([Szilágyi Péter egyetemi tanár](#) véleménye a Népszabadság március 29-i számából). Az ilyen álláspont az ítélet ismeretének hiányát tükrözi, mert nem az ítéletről, hanem annak ürügyén a véleményt formáló gondolatvilágának rémképeiről árulkodik. Nem foglalkozik az ítélet a jelenlegi Magyar Köztársaság és az 1946-os második köztársaság közötti kontinuitással sem, mert ez sem tárgya a büntető jogalkalmazásnak. Éppen ezért alaptalan és alkotmányjogilag is téves az a megállapítás, mely szerint az ítélet indokolása "szembekerült a Magyar Köztársaság alkotmányos értékrendjével". Az országnak írott, bárki számára hozzáférhető és megismerhető alkotmánya van (1949. évi XX. törvény). Az alkotmány pedig alaptörvény, ami azt jelenti, hogy minden más törvénynek meg kell felelnie e legmagasabb szintű jogforrás rendelkezéseinek. Amely jogszabály azzal szembehelyezkedik, azt az Alkotmánybíróság megsemmisíti. Mivel a Legfelsőbb Bíróság a hatályos büntetőeljárás törvény rendelkezései szerint bírálta el a rendkívüli jogorvoslati kérelmet, így nyilvánvaló, hogy semmiféle alkotmányos értékrendet nem sérthetett meg. Az alkotmányos értékek ugyanis nem elvontan léteznek, hanem az Országgyűlés által elfogadott törvényekben testesülnek meg, amikor jogokat és kötelezettségeket állapítanak meg, s életviszonyokat szabályoznak.

A Legfelsőbb Bíróság a perrend szabályai szerint vizsgálta meg a rendkívüli jogorvoslattal támadott ítéletet. Nem kívánt senki számára "érveket" szolgáltatni. A Legfelsőbb Bíróság honlapján hozzáférhető ítélet nyelvezete közérthető, fogalmazása tömör, világos, egyszerű, mint maga az igazság, amelyről szól. Akit valóban érdekel, elolvashatja, s abból meggyőződhet arról, hogy a döntés nem Ságvári Endréről, de nem is a bal- vagy a jobboldali mozgalmakról, illetve

kormányokról és politikájukról szól, hanem egy ártatlanul elítélt és kivégzett emberről. Téves megközelítés az is, hogy az ártatlanul elítélt felmentéséből egyenes következtetést kellene vonni a sértett bűnösségére. Ez a felfogás nem egyeztethető össze a büntető igazságszolgáltatás tradícióival, de nem fér össze a jogállamisággal sem.

Meglepő logikával közelítette meg a koncepciós ítéletet Szilágyi Péter egyetemi tanár. Erőltetett okfejtése szerint Kristóf László elítélésének az a hibája, hogy "nem jogállami körülmények között született" - szerinte - "ebből még nem következik az elítélt magatartásának jogszerűsége".

Nem erről van szó. Nem jogállami körülmények között (1959-ben) is számos törvényes ítélet hoztak. Kristóf László elítélése nem a jogállami körülmények hiánya miatt törvénytörő, hanem azért, mert azt a cselekményt, amelyet az ítélet az ő terhére rótt, azt - egészen egyszerűen szólva - nem követte el. Az 1959-ben hozott elsőfokú ítélet megállapítása szerint, amikor Ságvári Endrét a helyiségen kívül lelőtték, akkor Kristóf László - a presszóban elszenvedett lött sérülése miatt - "magatehetetlen állapotban volt". Ságvári Endre halálában tehát semmi szerepe nem volt. Az el nem követett bűnt a politikai koncepció legyártói azért minősítették - minden ténybeli és jogi alapot nélkülöző módon - háborús bűntettnek, hogy az elévülés büntethetőségi akadályát félretegyék, és a tizenöt évvel korábban történt események megbosszulásaként a halálbüntetés kiszabható és végrehajtható legyen.

Ez a tényeknek megfelelő megközelítés. Nem a jogállami körülmények hiánya miatt törvénytörő a halálos ítélet, hanem az el nem követett gyilkosság bűncselekménnyé minősítése, törvényes garanciák jogsértő - a jogon erőszakot tevő - megoldással figyelmen kívül hagyása, és az igazságszolgáltatás felhasználásával az ölést meg nem valósító ember életétől megfosztása miatt válhat egy rendszer olyanná, amely nem méltó a jogállami elismerésre.

Az ítéletet marasztaló véleményalkotók a szakszerűség látszata mögé bújnak, de a szóhasználatuk elfogultságról árulkodik. Ságvári Endre - az ítélet indokolásában kétségbe nem vont - magányos hősiességét, a jogszerűség fogalmával kívánják azonosítani, holott ezek nem szükségképpen fedik egymást. Az elkövetéskori helyzet jogilag jelentős körülményeinek értékelése a büntetőjog szabályai szerint történt, amely a sértett magatartását csak a jogos védelmi helyzetben minősíthette volna jogszerűnek. Ságvári Endre személye köré utólagosan kerekített mítoszból, a tényektől elrugaszkodó - azokat tudatosan félretevő - koncepciós ítélet, a "törvénytelen kivégzés" háborús bűntettét rótták az intézkedő csendőrök terhére. A bíróság által megállapított tények feltehetőleg azért zavarják a bírálókat, mert deheroizálást sejtenek mögötte, holott ilyen cél a legfőbb bírói fórumot nem vezérelte, s ez a szándék az ítéletből sem olvasható ki, legfeljebb belemagyarázható.

A jogállamnak az is feladata, hogy megszabaduljon azoktól a terhes örökségeitől, amelyeket egy korábbi államiság alatt és nevében követtek el az igazságszolgáltatás felhasználásával, de nem az igazság érdekében, hanem politikai koncepciók igazolására. Az ártatlanul kivégzett életét visszaadni nem lehet, de a törvény által biztosított keretek között a nem bűnös elítélésének jogtalanságát kimondani és a törvénytörően emelt vád alól felmenteni kötelező. A véleménynyilvánítás szabadságának körébe tartozik természetesen az ezzel egyet nem értés is, bár kissé meglepő, hogy éppen a jogállamiságra hivatkozással valaki nem az elítélés, hanem a felmentés ellen emel szót. Az ítélet indokolásának félremagyarázása ugyanis magát az érdemi döntést vonja kétségbe.